

శ్రీ
అభినవసరస్వతి

యనునొక మాసపత్రిక

అష్టావధాని. జానపాటి వట్టి భిరామ్మగారి ప్రాచీన

బ్రతురింపబడుచున్నది.

గుంటూరుజిల్లా, పల్నాడుతాలూకా, జానపాడు

సంపుటమురి	1914 మే	సంచిక 5
-----------	---------	---------

విషయములు.

- 1 గ్రంథశ్రీకారము
- 2 పంచానామసంహితాకరణము, శేషాద్రి వెంకటరమణకవులు
- 3 యావననిగ్గణము, రాజా కోటగిరి వెంకటకృష్ణారావు బహద్దరు
జమీన్దారువారు
- 4 శివానందలహరి, తంగెడరామకృష్ణకవి
- 5 స్వర్ణకాగ వ్యవహారము, పత్రికాధిపతి
- 6 శంకరు రాజచరిత్ర, అన్నపూర్ణ రమణయ్య

చందానిర్ణయము సంవత్సరమునకు

ప్రధానపోషకులకు రు 25 0 0 సహాయకులకు రు 5 0 0

పోషకులకు రు 10 0 0 చందాదారులకు 2 0 0

చంద్రదికా ముద్రాక్షుడి శాల, గుంటూరు.

Printed at the Chandrika Press, Guntur
and Published at Janapadu, by the Editor Ashtavadhan
Janapati Pattabhatnema Sastry

అభినవసరస్వతీ కార్యస్థానమున వెలకు దొరకు పుస్తకములు—

1	అశ్వయాచార్యవిజయము	రు. 0	4 0
2	కరిణీకోద్ధారిణి	0	4 0
3	వాసంతికాపరిణయము	}	ఇవి నాటకములు.	0	4 0
4	కంసవధము			0	8 0
5	చమత్కారమంజరి	0	4 0
6	విరూపాక్షపీఠగురుపరంపర	0	2 0
7	నీతిగీతలు (సునుతిశతకమునకు సంస్కృతము)			0	2 0
8	వత్సల నీతిశతకము	0	1 6
9	విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దఖండనము	0	2 0
10	అత్యద్భుతవిమర్శనము	0	5 0
11	నర్మరావుపేట శతావధానము (తిరుపతి వేంకటీయము)			0	3 0
12	లక్ష్మీవిలాసము	0	4 0
13	చిత్తూరుజిల్లా తీర్పువిమర్శనము		...	0	4 0
14	వశ్యాంపుశ్యాం	0	2 0
15	సంగదోషము	0	3 0
16	పశ్యశబ్దవిచారము	0	3 0
17	వీరభాగవతము	1	4 0
18	పుణిందావివాహము	0	4 0
19	గురిగింజ	0	1 0
20	గుంటూరుసీమ, తిరుపతి వేంకటీయము		...	1	0 0
21	వేమవరాగహారశతావధానము		...	0	12 0
22	పిష్టపేషణము	0	1 0
23	వ్యాసనిష్కాసనము	0	1 0

అభినవసరస్వతి

సంపుట 6. } జానపాదు } సంచిక 5.
ఆనంద సం॥ వైశాఖమాసము

గ్రంథస్వీకారము

1 దొంగస్వామిచరిత్రము, 2 స్త్రీవిద్యాసారసంగ్రహము, 3 త్రివేణుగోపాల సీసతారావళి, యను గ్రంథములు మా కార్యస్థానములంకరించినవి. వీనిపై మాయభీషాయము ముద్రుడైనట్లుపఱచును.

పంచాననబహుకరణము (గతసంచిక శేషము)

హితకారిణిలో సెలవిలేఖరి సాహసింబివ్రాసిన కొన్ని పంక్తులు మిక్కిలి దురూహామితింబులై యున్నవి. ఇతనివ్రాతల కడ్డులేదు. ఇతనికి రానితెట్లులేవు. బ్రహ్మశ్రీ వేంకటకాశ్రమి గారు బందరు హైస్కూలులో, టీచరుపదవిలోనుండేదగఁడు సరికదా ప్రయిమరీస్కూలులోఁగూడ బోధకుఁడుగ నుండేదగఁడటా జేరా? ఏమి యీతని దుర్మేధ. యేమియీతనియహంకృతి, యేమియీతని పరేంగితవేత్తృత్వ, భాషాపోషకులవైకి వృధాగఁగల్గి గట్టి కాకివలెవాపోవు దుర్విదగ్ధుడగు నిమిషాత్ముని చెనఁటివా? తలు కాశ్వితములై భాషాసేవకులగు డింభకుల నీహ్వయునఁద్రిష్టసౌ కొంతకాలమునకు గాకపోయిన మఱికొంతకాలమునకీని మంచిబుద్ధికులఁగనో గ్రహింపవశము గాఁబన్నది మఱియు నీతనిసూటికిఁబోలె వ్రాతకుఁడూడ తలుపుద్వారబంధము లేదు. యుక్తాయుక్త విచారణజ్ఞానము లేదు. దానికిఫల మిహవరములఁ గట్టికుడుపఁగలదుగాని యీ మధ్యగల యీతనిపవిత్రతాకర్తృత్వముల నించుక సాతకులకుఁజిహ్వాపలనియున్నవి. ఇది విషముష్టిపండ్లో యడవిబీరకాయలో కారుమునగకాయలో యను భ్రాంతి ప్రతిపాని కిఁకనేని తోఁచునని మాకొక వెట్టిభ్రాత్యము గలదు. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు గవీశ్వరపదము తగదట. వీరికి రామకృష్ణులు శతఘ్న సునర్పిరట. పేరికాశీ నాథకాశ్మి గా శేషా చేసిరట. శ్రీనివాసాచార్యులు గా రెడ్డియోజేసిరట. బొగ్గరఁపు శ్రీరామశా

స్త్రీగా రేడియో పలాయనముజేసిగడం. రావుగా రేడిో సమస్యయిచ్చిగడం. ఇందుచే వీరి కీశ్వరపదము తగదంటు. లగదంటు, బావురే.

రామకృష్ణకవులశతస్థికి నామరూపములులేకుండజేసి భాష కొకనవీనవ్యాకరణంబుగల్పించి పాశుపతముప్రచురించినది వెట్టికాభాభిమానిగా రెటుంగ రేమో? కాశినాధశాస్త్రిగారి బండారముబయల్పరచు పూర్వశాసంతలవిమర్శన మొగము వీ రవలోకింప రేమో? శ్రీరామశాస్త్రిగారి పలాయనమునకు స్వస్తిగానొప్ప పిష్టపేషణము వీరి కథముకాలేదేమో? రావుగారికొఱకై యశ్రమముగరచించిన ‘పశ్చాత్తప్తశాస్త్రంగీ రవలోకించెయు సార్థకములేకపోయినదికాబోలు ఆచార్యులవారివిషయము మతాభిమానముచే మేమున్రాయమానినను బ్రాజ్ఞలోకకర్తృకుహరంబులకుఁజొచ్చునట్లు నానారాజసందర్శనాదికములు కంచు ధాక్కాలతోబాదినట్లుల నీవేదించుచున్నవి. తక్కినవారితే లివి తేటలఁదెలుపు తక్కినగ్రంథములఁజేర్కొనుటలిచట ననుచితము.

ఇంతమాత్రమునే తిరుపతివేంకటేశ్వరకవులు వైవారలకోడిరని మనోరంజనియందేమి హితకారినియందేమి సాహసించివ్రాయు వికటాత్ముల కన్నఁజేసి సద్బుద్ధికులుగునా? కలుగదు. ఒకవేళఁ కలిగిఫలమేమి- వెళ్ళగ్రమ్మకొనవలసిన క్రోధాన్నమంతయు నిదివఱకే బయల్పడినది. ఇఁకఁ బసరో పాడొక కలదు. “వ్రాబుమగడు దండులోనున్న యింటిలోనున్న సెక్కులెగయనినటుల నిఁకఁ గ్రక్కినగ్రక్కునున్న నొక్కటియై ఇవిఆన్నియు జీనములేనివ్రాతలు. వినఁ బ్రత్యుత్తరమపేక్షించుఁగాని జవాబువ్రాయువారు వ్యాసకర్తలకంటె ముమ్మడిఁగులు లోకజ్ఞానశూన్యులనిచెప్పిన నిందెట్టియాటంకములుఁ గల్గఁబోవు. ఇఁక వీరుచేయుకృత్యములు వ్రాయువ్రాతలు కోయుసారకోతలు చెప్పినఁతీతవు. తిరుపతివేంకటేశ్వరులఁగొనియాడువారు మూఁఢులంట. ఇటు లనుటకంటె మూఁఢతవేఱకలదా. “తాబట్టినకుండేటికి మూఁడుకాశ్యనువాదము లోకముస్థిరపఱుప మూలనున్నవారి ముంగిటికిఁదెచ్చి యగుటనాగుటనపటిష్ఠకవితాలిలాగుల దూషించుచుఁ తమవలెదూషింపనివారిపాపములాడు నీయుపవిలేఖరివ్రాతకుఁ దగిన ప్రతిఫల మిదియె-కృష్ణరాయనింబోలిన విద్వచ్చక్రవర్తి యున్నకాలమైనఁ జేవారకున్నె మఱచిలిమి ఒకవేళనిది యట్టికాలమైన యెచ్చట నొనలేఖరి నామరూపముల బయలుపఱుపకయుండుగాని జన్మకాలమున శుభనక్షత్రములు శుభముజూచుచున్నవి. కాననే యాటలుసాగుచున్నవి. బొరా!

సీ॥ ఆంధ్రగీర్వాణహూణాదిభాషావేత్తయైన జయంతిరామయ్యగారు
గీర్వాణవిదుఁడు సత్కీర్తనీయుఁడును బ్రోఫెసరా కృష్ణాఖ్యభాషియొకఁడు
శతఘంటకవి ప్రశస్తతరుఁడు కాశికృష్ణాచార్యుఁడనెడి మహామహుండు
కాంచీపురివాని కవిమణి లక్ష్మీనృసింహార్యపండితశేఖరుండు

తే. గీ॥ మఱి చతుర్వాద్యవధిరసామండనాయ

మాన సంస్కృతచాతురీజ్ఞాననిధులు

కటకటా మాధులైరె వెంకటకవీంద్రుఁ

తిరుపతికవీంద్రుఁబొగడియొలిట్టుపోత ?॥

అయ్యలారా? గుణగణగ్రహణపారీక్షులారా? మీరందఱు పండితకవులగు తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల నంతయో యింతయొక పొగడినవారె! విద్యజ్ఞనదులకభిమగు మాధవదము విా నెత్తినది చితుగునువదచినటులఁ బ్రయోగించుచుమామహునకు బుద్ధిచెప్పరాదా! అతని నొకటి కొక చంద్రహారము వేరు రాదా. అతనిపవిత్రతనులేఖినికి మంచిముత్తయముల గ్రుచ్చరాదే! విమోదము మాయచున్నారా? అకటా కవితాకన్యా! యాయమోఘుఁడగు నుపనిలేఖరునిచే నీకడుపుపండినది. నీజన్మముపావనమైనది. నీప్రతిష్ఠనిలిచినది ఒక నీప్రతిష్ఠయే గాక తి॥వెంకటకవులను బొగడువారిప్రతిష్ఠగూడ నిలిచినది. నిలువగలదు. నిలుచుచున్నది. నిలిచెను

ఇటువదివత్సరములనుండి యవ్యాహతముగ నాంధ్రతాజ్యమునంగల కవితాసింహాసమునకుఁ బట్టిభద్రులై యిమ్మహామహులు వెల్లొందుతఱి నీజ్ఞాని దిగ్భిమచెందెనొ దీర్ఘనిద్రాపరవశుడయ్యెనొ కాని నేటికిమాత్ర మించుక కనులువిప్పి లోకమువారి మేలుకొలుపుచున్నాఁడు. పాపము లోకము తనవలెనే నిద్దరపోవుచుండెనని భ్రాంతిపడెకాబోలు. వేయేల, యిప్పటికీ “లేవ నోదేవుఁడా!” యని వాపోవు నిమ్మహాత్ము చెవులయొద్దఁ తప్పెటల మ్రోత మ్రోగించి కుంభకర్ణులేపినటుల లేపినది శాఖాభిమానమే కాన వీరితిట్లు చవిమాయుటకుమున్ను వీరికున్న యభిమానమును దివ్యజ్ఞానము నించుక స్మరింపవలసియున్నది. తెలివిగల మొగములైన దిట్టిపోయక యొకగ్రంథమునకు విమర్శచూచానీ రామకృష్ణులు పాశుపతముచేఁ బరాభూతులైనట్లులనొ యొక బ్రాహ్మణుఁడు తృణీకరణముచేఁ బరాభూతుఁడైనట్లులనోయున్నవశకురానున్న లేకరిగారు కూడ యధాస్థానమునఁ బడవచ్చునే. గ్రంథవిమర్శము! కష్టమనియీతనితలంపుకాబోలు. నిజముగాఁ గష్టమే. కష్టమే. ముమ్మాటికిం గష్టమే. దానికిఁ బట్టికీ టెక్కు-

వకావలయు" చూచినంతనే మనస్థులకు దోషమని భ్రాంతిఁగొని పూర్వకపులపై
 యోగములు కంఠస్థములై యుండవలయు. ఇదికాక విమర్శమునకుఁ బ్రత్యుత్తరముపుట్టి
 నపుడు పూర్వపక్షమునే యుద్ధగ్రయసమానశక్తి వేటొకఁ డుండవలయు. ఇప్పని బండి
 తులుచేయవలసినది. అట్టివారే పూర్వోక్తానుసారముగ నిరువురుపాటువడి విముఖులైరి.
 పాపము వారిస్థితినిఁ బ్రత్యక్షముగాఁ జూచియున్నారగాన నుపనిలేఖరిగారు తెలిసి గో
 తిలోబడలేక యెదుటివారి నాగోతిలోఁగూడఁగొల్పియును, తిట్టులపేరి మండిని రువ్వు
 చున్నారు. కొంతకొంత వాయువేగమునఁ తమ మొగమున నే పడుచున్నది. ప్రత్యక్షకా
 లువిసరుచున్నారనుభ్రాంతిచే నెడతెలుంగక శివాలాడుచున్నారు. ఈయన యొక
 గ్రామ్యుఁడు-పండితలక్షణముగాని విద్యారుచిగాని యెఱుంగని యత్తమోత్తముఁడు
 తిట్టుటలో నీతనిశక్తి యమోఘమైనది. ఎడమచేయియైతి తిట్టినతిట్టుదిట్టక శాపనా
 ర్థములఁబెట్ట బెత్తరామక్రయంతదో వ్రాసినమాటవ్రాయక పొల్లుపోకుండఁతిట్టుట
 లో నీచుతిమంతుఁ డంతవాఁడు. ఇతఁడు మఱిమఱి లోకమునుదూషించుచున్నాఁడు
 పలువు రీతనికి మందలింపులఁ గాన్పలుగనొసంగి బుద్ధిచెప్పవలసియున్నది. అట్లానర్ప
 మిమిగుల విచారజనకమగుచున్నది. భాషావృద్ధికై పాటువడి యేఁబడికంటె నెక్కువ
 గ్రంథములానర్పి భాషాసేవకుని కరతలంబులు నిజపుష్టకరాజంబుల నలంకరించుచున్న
 మహామహుల నజ్ఞానులు దూషించుతఱిఁ బండితులు విద్యాభిమానులు సదయహృదయు
 లు మెనర్పవలసినపని యేది? విమోచముచూచుటయేనా? బొర కాలస్థితి యేమిమీ
 తివద్దుచున్నది. రక్తమాంసములువడింప గ్రంథముల నేటికి వ్రాయుచు వన వంశ
 బాతులచేఁగూడ నభినందింపఁదగిన ప్రతిష్ఠఁగల మహాత్ములవైఁ బలువురొనరించు దురు
 ద్యహములు మాన్పకున్న సుగతిగల్గునా? దీనిచే నివాసు పరము గల్గునా! సత్యకాములై
 దిరిగెడి యభినవసరస్వతీసంపాదకులగు జానపాటిపట్టాభిరామశాస్త్రిగారువలె నకార
 ణముగఁ దిట్లుతినవలసినవచ్చునని జడిసితిరా? సదుద్యమమున కనేకకష్టములుగల్గును. హి
 తు లహితులయ్యెదరు. చుట్టములు పగవారయ్యెదరు. అంతమాత్రమునకే మనము భ
 యపడరాదు. దూషకులనోరులు మూయవలసియున్నది. వంచకులకు బుద్ధిగణపవలసి
 యున్నది. భాషకు పవిత్రత నొసంగవలసియున్నది. దుందుడుకులవ్రాతలమంటఁగల్గవల
 సియున్నది. మనసునొచ్చి పలువురి యమానుషవాక్కులచే నినికియున్న కవిసింహులప
 రాక్రమమునకు మెఱుగుఁబెట్టవలసియున్నది. పండితులారా! మనమిటు లూరుకొను
 ట శగదు. పొంగి పోరలి సత్యకాముల నావరింపనున్న పౌలాపసముద్రము చెల్లెలికట్ట

నతిక్రమించినది. లోకముమేల బడినది. సర్వజనుల దాసులుగనోనర్చుకొన నానావధ్యల బడుచున్నది. దినికి బ్రతిక్రియలేదా! యోజింపరాదా! ఈవిషయమున కనుగుణముగ నొకకొంత కవిత్వము దెలుపవలసియున్నది. కవి సర్వజనపూజ్యుడు. అతనిజీవితము సువిశ్రమైనది. వృత్తి నిరాఘాటమైనది. మనస్సు నిష్కళంకమైనది. కోపియై సముద్రము నింకింపఁగలఁడు. శాంతుడై వట్టి మోక్షిండుననిగురుఁ బెట్టింపఁగలఁడు. అతనిపదరతోలేశముచే బవిత్రిమైన ధ్వలము సువర్ణమొసంగును. అట్టివారిలో నుత్తమోత్తముఁడు పండితకవి. కవికుటుంబములోఁ బండితకవి మానసియుఁడు, అతనికి శబ్దరాజివశము భాష రాజ్యము. రసజ్ఞులు సేవకులు. భాషా సేవకులమగుకతన మనము సమర్థులమగుకవులకు విధేయులమైయుండి వారికి గొంతస్వతంత్ర్య మొసంగవలసియున్నది. ఇదికదా కవివృత్తము. సర్వవిధములఁ బూర్వకపులకంటే మిన్నలగు తిరుపతివేంకటేశ్వరుల నక్షరజ్ఞానశూన్యులు నిందించుట లేటిధర్మము కాన మానసియులారా! సభలసన్నిపత్రికాధిపతులకు హెచ్చరికలఁబని కవిమాషకులవ్రాత లంతరింపఁజేయుఁడు. ఇది బహుజనులవలన గావలసినపని. శ్రీతిరుపతివేంకటకవులవలన మనము రసజ్ఞులమైనకతన గృతజ్ఞతనీవిధమునఁ బ్రదుకించుటయుక్తము. తడవు నేయకుఁడు. తరుణముమిగులనీయకుఁడు

మ॥ కవిమేవాఁడో? రసజ్ఞుఁడెవ్వఁడో నమస్కారార్హుఁడెవ్వఁడో ధీ

రవరేణ్యుం డెటువంటివాఁడో తెలియక రానట్టి యజ్ఞాన సంభవులార్యేశ్వర స్మిధానముల యుక్తాయుక్తచర్యలో పానర్ప విధించెక జలశాతసంభవుఁడు సేవాన్ కాలధర్మస్థితుల్॥

చ॥ పతితులకూటముల్ దలచుభామిని యయ్యలచెంత దాఁ బతివ్రతకలె లేనిపోని నయవాదముల డెడిపోల్కిరి జేటభారతములవ్రాసి లోక మదిరా కనుమూసెడిదర్శిదగ్ధ శూరతమాండటంచు బల్కుదగురా తగు రాజసభాంతరంబులకే॥

ఉ॥ శబ్దపుంబుట్టు వెట్టిదియో? సాహిత్యగర్జినవారలెవ్వరో శావిత్వలెవ్వరో? నుకవిచందిరులెవ్వరో? యన్న సందియంబుములబడుచుల్ గురుకులశ్రమధూముల శేర్వనట్టి యాయాదికభోక్తృవిప్రసవయస్కులకే॥ విరుద్ధవాదనల్॥

చ॥ కలరుగదా రసజ్ఞులు నఖిండులు, వారలు పోవనట్టి యాపలువలెఁబగునందు జనవచ్చునె? పండితగర్హ్యదుర్విద

గ్ధులు; చని యేటిమేలుకనుగొందురా? కాఖకె యందురా, “బలే
బలే” యని మెచ్చుచున్న నటువంటిసదుత్తర మబ్బగల్గినట్లు॥

ఉ॥ కాఖను నిర్వహించుటకు స్వాంతమునందును గోర్కీయున్న దు
రైవఖరు లాచరింపక, వివాదములకొ బొనరింపబోక, యీ
లేఖల వెళ్ళబెట్టక చలింపకయుండుటలాప్సరగాని, మే
లా? ఖరరోదనంబుల నిలకొ బ్రచురించుట, దాన సేచుమే॥

చ॥ ఒకరిని దిట్టినట్టియెడ నుత్తమమైన యశోధనంబు మా
కింక మెనగూడునంచు నెవరేనిదలంతుర? యన్యు గొరివిం
పక కనులెట్టజేయునెడ వానిని మోయవలెనివానిక గా
నకలజనుల్వచింపర? ప్రశస్త సభాస్థులందు నిస్తులుకొ॥

ఉ॥ వాదముగల్గినట్టియెడ వారికి వీరికి నైకశత్య సం
పాదనజేయ నెమ్మదిని భావనసేయుట లాప్సరగాని హా
వాదముచెట్టుక్రిందగల బాషనయైదుపురాలి రీతిగా
నేదియొవాగుమంట హితమే? యది కీర్తిదమై చెలంగునే॥

ఉ॥ కూరిమిగల్గవారలనుగూర్చి నుతించుట కిట్లునూతిలో
జేరినకప్పుబోలె బరిశీలనసేయక వాగినంతనే
సారముగల్గునే? విపులసారసబృందగళనృంద సం
స్కారవచసప్రకాశకవి కాంతయశఃకళ లంతరించునే॥

దూపాటి తిరుమలశేనుచాట్యలు,
వేంకటగూడాచార్యులు,
సోదరకవులు.

శ్రీ మత్సర దేవతా యైనము.

యశా వననిగర్హణము.

కృష్ణరాట్టణీతము.

- మ॥ జననంబందితిఁ గీర్తికెక్కిననువంశంబుదు రన్వంత స
జనసాంగత్యముచేతనే తెలుగుబాసక జ్ఞానమొక్కింత గ
లెను, నన్నింకను స్వైరిణీరమణి సాల్పేయంగఁబోకమ్మ, యశా
వనమా! సాహసమింతకూడదునుమా బాగోగులూహింపుమా॥ 1
- మ॥ మునుపుక, నేడుచు నాఁడునాటికిని రోపూభాండ్రస్నేహంబుచే
తన కీడొననుమాన్యవాక్యమునుభాతక జేయకీరితి సి
గ్గునులగ్గుకవిడి దాసిఁగోరెదవు, సీక్రూరత్వమేచుందు యశా॥ 2
- మ॥ ధనమానమ్ములు గంగకర్పితము, విద్యాబుద్ధులూ లోకమం
దున వ్యాపింపవు, దేశదేశములయందుక బ్రాకు దుష్కీర్తియే
మి నిమిత్తంబునఁ దిగ్గబోతుతనముక మేకొందువింకైన యశా॥ 3
- మ॥ కనుమా తిర్పితివేక పశ్వరులనద్గంధమ్ములక వానిలో
నన వీక్షింపు ప్రబంధమైన శ్రవణానందంబు హా? దాసిదా
సి నపేక్షింపకు, జన్మజన్మములకుక సీకొక్కదండంబు యశా॥ 4
- మ॥ చనదీబాలద్యజించుటంచుఁగఁ బ్రోత్సాహంబు గావించి ఖ్యా
తిని నీతిక గనఁబోకుమం చనెదు, సీతెంపింతగాఁబోలు, చా
లును, చాలింపుము సేవచస్థిఁగులు, మేల్లోకంబువీక్షించు, యశా॥ 5

- మ॥ మనలేవా ఊణమైన దీనివిడి? సీమాటల్ విచిత్రంబులే
మనెదోహా! భువి దీనిబోలునతి లేదంచాడెదా! “తావరిం
చినదే రంభ మునింగినట్టిదియె! కాశీగంగ” అన్నట్లు యశా॥ 6
- మ॥ వినుమా నామనవి, గటా పరమసాధ్వీరత్న మైనట్టి చ
క్కిని పెండ్లాముఁ బరిత్యజించి, యిదె స్వర్గంబును బోధింప ముం
దునకే తెంచితి వెంతదుర్భుతమె, లేదో బుద్ధి రవ్వంత యశా॥ 7
- మ॥ “జనుడై పుట్టినమీఁద సంతతమహాసౌఖ్యంబుపేక్షించుట
జనుగా, కివ్విధి యొక్క స్వేచ్ఛి భవత్సాగత్యముగ గోరగా
దని వెన్నీయుట ధర్మమా” యనెను సౌఖ్యంబిట్టిదా? సీకు? యశా॥ 8
- మ॥ “ధననారీరశిపాపమేయయిన నీదాసీకులంబేల పృ
థ్విని సృష్టించెనిధాత” యంచనుచు సుద్దిక్ జెప్ప నేతెంచినా
వ, “నయంబింకను” నాచరింపకుము, నీపాదాలు సేవింతు, యశా॥ 9
- మ॥ జనకుండాది సమస్త బాంధవులు వంశభ్రష్టుఁడీతండటం
చును నిందింపఁగఁ జట్టపక్కములునన్ శుంతాయనన్, దేహమె
ల్లను రోగములనించు అంకుతనమేలా తిర్గిబోధింతు యశా॥ 10
- మ॥ తనకై తానినుగోరుచున్నయది యీతవ్వంగి, చేపట్ట కు
న్నను దప్పించునుజెప్పవచ్చితివి, నిన్నా! చెప్పపై ముచ్చెతో
డను మర్దించిన పాపమాననుటె ఝూటామాటకాకున్నె యశా॥ 11
- మ॥ అనుమానించెద వేల పాపమని పుణ్యంబంచు సౌందర్యపుణ్
ఖనియశాబాలిక నొక్కదాని రతిసౌఖ్యాంభోధినోలార్చుక
న్నను వేఱేమియటంచు వాకొనెద, వన్నా! యెంతచిత్రంబెయశా॥
- మ॥ జనవాక్యంబును పాటిసేయవు, సతీసాంగత్యముగ గోర, పీ
వనితారత్న మెలోకమంచనెదా, పాపంబెంచకే అంకుసా

గినఁ బెండ్లటికి" అన్న రీతిగదె, అగ్గిఁద్రోయ కేకిత్తి, యశా॥ 13

మ॥ దినముఁ వచ్చినఁజాలుఁగాని వెయిచుండిఁ గోర్కె-లీడ్చి యె
క్కనినింకొక్కఁడెఱుంగకుండఁబరుపంగనేర్పు, నీజాతిబో

టిని శాంతంబునుజొచ్చుటద్ది పులిసోటిఁదూఱుటకాద, యశా॥ 14

మ॥ మనలోమాట, వచింపుమానిజమింక, మానాభీమానమ్ములుం
చు నెఱిఱజాతి, యెఱుంగ వామునుపు నీసోకుల్ చాలాయించుచుం
డిన వేళక, గడుకష్టముల్ పడినగాని బుద్ధిరాదయ్యె యశా॥ 15

మ॥ మనయీపైర్వరిణిదగ్గరక స్వపలదుర్మార్గప్రచారంబులే
దని యెల్లెత్తివచిచెదార, మతిలేదాసుంత? మ్రోయింపనే
ర్తు నగారా వెలకాంతకెప్పుడు సమద్యోగంబురాదంచు, యశా॥ 16

మ॥ పనియేఁపూ పదిమాటలాడ? దరిఁజేర్పక నాకు శ్వాసమ్ముమూ
టిని, నిప్పంటిన నంటఁగాల్పుఁజాఱకత్తిక గట్టిగాకొఁగిలిం
చిన ప్రాణమ్ములఁబాపు, పూన్కెమెయిదాసీహిందు కొంపార్పుయశా

మ॥ ఘనభూదేవ పురోహితాదుల సమక్షంబుదునక హవ్యవా
హనుసాక్ష్యంబుగఁ గట్టికొన్నకులచంద్రాస్యక విచారాభిముం
చినపాపంబదిఁ గంగల్గుంకినను గాసికగూర్పకేహిదు, యశా॥ 18

మ॥ కనులకగానవొ, గురైఱుంగవొకొయు క్తంబెట్టిదో, భార్యకం
టెచు సర్వాంశములందు హీనయగు దీనికొగూడబోకంచు నె
త్తినసోర్వెట్టి వచించుచుంటి, చెడువృత్తిపీడఁగావచ్చు, యశా॥ 19

మ॥ అనురాగం బొకరొకతొఁగలుగు, గాఢాలింగనప్రక్రియల్
గననొరెంగవదానితో, మఱొకరొకఁజారి తేచాలు చుం
బన సౌఖ్యంబులభించు, నట్టిధన భామాన క్తినికేల? యశా॥ 20

ను॥ కొనినవచ్చెడి ముద్దులంతరుచియొక్కో! ఛీవిచప్పాయమా
ననశంకింపను, రెండురూప్యములగాఢాక్షేపసాఖ్యంబదే
మనివర్ణించెదె యిన్నెటింగి, ధనకాంతాపేక్షమేలానె? యశా॥ 21

మ॥ కనలేవే? క్షణసాఖ్యమాసపడి లోకభ్యాతికిక దప్పి, స
జ్జనసాంగత్యవిహీనతక దుదకు మోక్షప్రాప్తియులేకపా
యిన వీక్షింపదలంచిచెప్పెదవు నాకీలాటి దుర్బుద్ధి యశా॥ 22

మ॥ కిమిక్కబూనకు, సత్వమాడెదను, సత్కీర్త్యంకమేదక్క పు
ధ్వినిలేదెద్దియు శాశ్వతంబనగఁ బాపి! దాసిఁగాంక్షించిమా
యని దుష్కీర్తిగడింపఁజూచెదవుదూరాలోచనల్ మాని, యశా॥ 23

మ॥ అసఘుల్ సత్కవులెందఱో ననువుకాండ్రైవొనిరే దుర్యశం
బనరాజాకుము, యేన్గు దోమయొకటనా? వాకికినాకుఁ బో
ల్చినఁ గొండంతటిభేదముండినది, ఛీ ఛీ తొత్తుపొత్తేల, యశా॥ 24

మ॥ నినుబంధింపఁగలారె సన్నునులె కానీ, యింక నేనెంత కా
ననె నిన్నుఁ బ్రతిమాలుకొంటి నను నిందల్ పాలుసేయంగఁబో
కని; నీచిత్తము నాదుప్రాప్తి, యికజోహారందు రక్షింపు యశా॥ 25

మ॥ మనఘోర్వుల్ వచియింపరే మొదలెభామకనమ్మరాదంచు, దా
సి నసల్ నమ్మఁగఁజెల్లదంచనిరి, ఛీ! సిగ్గేలదేదంచు న
న్ననుపింపంగయతింపఁ గావలదునుమ్మా! మాటదక్కింపు, యశా॥

మ॥ ధనమున్నక బదదాసియైమెలఁగి, సాంతంబైనతర్వాత మొ
త్తనుబాదంబునుబెట్టనీయదు, విరుద్ధంబట్టులీనాఁడు దోఁ
చిన యీమాటలు పిమ్మటక మనకుమంచిగూర్చఁగాఁజాలుయశా॥

మ॥ మొన మొన్నక మన“కండ్లముంగటను”భూముల్ సర్వముఁ బోవకొం
పనుగోడిక దెగనమ్మి, భార్యమెడలో మాంగల్యమే విక్రయిం

చినవారెందఱులేరు జారులయి, దుశ్చింత విసర్జింపు, యా॥ 28

మ॥ అన్యతంబాడచు, కిన్మయేటి, కులుకేలా, యున్నమాటన్న? బౌ
నె “నిజంబాడిన నిష్ఠురంబగును కాదే యేరికి? నేటికై
నను సత్యంబుగ్రహించి అంకుతనమ౯ వ్యాసంగ ముల్ మాను, యా॥

మ॥ ఆనలజ్వాలవలె బవిత్రయగు భార్యవీడి సన్నాసిరో
వనిత౯ బాసినఁ జత్తుచంచ నెది ఘో పా నాత్మ సీకర్మమే
మనవచ్చు “పొరుగింటిదన్న రుచికాదా పుల్లకూరైన” యా॥ 30

మ॥ అననేలా! సతి చాలరూఁపవతియేయైన౯ ధనస్త్రీలపై
మనసానట్టుల భార్యపైఁగలుగ, దీమాటల్ ధృవంబాను, కా
పున వేర్ వ్రాతలవేల, దూరపునగంబుల్ నున్నుగాకున్నె, యా॥

మ॥ పెనుభూతి ప్రథమావతారమనఁగాఁ బేర్వెట్టనా దాసిదా
నినిమిత్తంబున, తల్లిదండ్రులెటులేని౯ మూటలుగట్టిపె
ట్టిన రో పాడొనరించిమీఱకుము, పాటి౯బుద్ధి సిప్పింతు, యా॥ 32

మ॥ మనబోఁట్లంతలంప, మున్ను ధనభామాదుప్తచేష్టామహా
భిని విజ్ఞానులెమున్ది నారనఁగ, నీవెఱ్ఱేయగుంగాక చు
ల్కనగానే “గుడిమింగువారలకు లింగంబెంత పాపిష్టి యా॥ 33

మ॥ పిననాట౯ వ్యభిచారియై సకలదుర్వీర్యంపు రోగాలచే
ననవత్కుండయి చేసికొన్న సతి జాడ్యగ్రస్తగావించి “యిం
టనువంట” జెడిపోవుకష్టములకన్న౯ బైనవేఱున్నె? యా॥ 34

మ॥ కనువారెల్ల మొగంబుపైనుమియగాఁ గన్నీరుమున్నీరుగాఁ
జన నిల్లాలు “నలో”యనంగఁ దమలంజల్ గీయుగీపైన దా
టినజారుండొక్కడైన లేడనుట రెట్టింతు౯ విజంబంచ యా॥ 35

మ॥ ధనమెవ్వఁడిడువాఁడె భర్తగదవిత్తస్త్రీకి వేవేలొసం
గినఁ గన్గిటదె యింక నెక్కనికినై కిగ్గాడి కన్దోచి నె
ట్టనఁ దా “పుట్టెనుపుట్టుబుద్ధితుదిఁ గాటంగాల్పఁగాఁబోవు యశా॥ 36

మ॥ ననువుంగ త్రియకప్పదెచ్చి యిడి దానన్ బేదయై త్రాగుబో
తననార్జించికడిందిపేర్పిదప దొంగై యెట్టులో మేపి లం
జను, రో లేమి నిరాకరింపబడి బిచ్చం బెత్తుజారుండు యశా॥ 37

మ॥ తనుజారత్వము చేయవద్దని ప్రజన్ దాఁజేయుజారత్వమా
దినమే జ్ఞానియు, నత్తకోడలకు బుద్ధింజెప్పి తాటంకుబో
యిన కైలాటయిరీతి యీ వెఱుంగు దిస్సి బుద్ధితోనుండు యశా॥ 38

మ॥ అనుమానింపకు వారువీరు కనినారా సిగ్గుబాటలంచు నె
వ్వనికంటంబడుదున్ నిశీధమున హపాజీవయిల్నేరు వే
ళ ననంగావలదింక టంకుతనమేలా దాగు నంతంత యశా॥ 39

మ॥ తనకున్ బెక్కుఁట తొత్తులుండుటె జగత్ప్రఖ్యాతిమూలంబటం
చును పీక్షించినదానినెల్ల రమియించున్ సల్లమేకైనఁ గ
ల్గినద్రవ్యబునకున్ ఫలంబిదియె?నస్కీర్త్యకరంజా నె?యశా॥ 40

మ॥ చనవేమాత్రమొసంగినన్ సరియె లక్ష్మ్యంబుంచరెవ్వారియం
దును బోషించెడివారనన్ భయములేదొక్కింత, పైపెచ్చు నా
తనినాడింతురు స్వైరిణుల్ చెపులకున్ దాటాకులంగట్టి యశా॥ 41

మ॥ ధనభామల్ రసికల్ స్వకాంతలన ముగ్ధల్ ప్రాధిచుల్లేవు కా
పున వేశ్యారతిబల్ సుఖప్రదముగాఁ బ్రోత్సాహముంజేసి ని
ల్వున గొంతేటికిఁగోయఁజూచెదవు నద్బుద్ధి విచారింపు యశా॥ 42

మ॥ అనలజ్వాలలశైత్యమున్, పులికహింసారంభమున్ వేడిచు
ద్రునకున్, గప్పకుఁగాటు, దుర్జనులకెందున్ గీర్తి భోగాంగనా
జనికిన్ జారునియందు నిక్కపుడముల్ జన్మించు నేయెందు? యశా॥

మ॥ అనుమానింపరు తంపివెట్టుటకు భార్యాభర్తలందున్ గుమా
రునకున్ దగ్గడికి నెర్పిమిత్తముగఁ బోరుల్ గూర్పఁగానేర్తు రే
మని వర్ణింపఁగలాడ వైవిరిణుల దుర్వ్యాపారముల్ చాలు యశా॥ 44

సంపూర్ణము.

శ్లో॥ కదావా త్వాందృష్ట్యా గిరిశ! తవ భవ్యాంఘ్రియుగళం
 గృహీత్వాహస్తాభ్యాం శిరసి నయనే దక్షసి వహాన్
 'సమాశ్లిష్యాఘాయ స్ఫుటజలజగంధాన్ పరిమళాన్
 అలభ్యాం బ్రహ్మద్యై ర్మద మనుభవిష్యామి హృదయే
 మ॥ భవదంఘ్రిద్వయి మచ్చిరఃకరసుదృగ్వక్షంబులన్ నిల్పి యు
 త్సవ మొప్పం దగఁ దత్కు- శేషయసుగంధంబాని యంభోజసం
 భవశక్రాదులుపొందఁజాలనిమహాభవ్యప్రమోదంబునున్
 భవ! నాచిత్తమునందుఁబొందుచునునే బాగొప్ప నెట్లందునో 26

శ్లో॥ కరస్థే హేమాద్రా గిరిశ! నికటస్థే ధనపతౌ
 గృహస్థే స్వర్భూజామరసురభి చింతామణిగణే
 శిరస్థే శీతాంశౌ చరణయుగళస్థేఖిలశుభే
 కిమర్థందాస్యేహంభవతు భవదర్థం మమమనః॥

శా॥ పాణిన్ స్వర్ణధరాధరం బతినమీపంబుదు శ్రీదుండు స్వ
 ధానిన్ దేవపలాశిధేనుమణిసంధానంబు శీర్షంబునం
 దానీరేజవిరోధి పాదములఁ గల్యాణాంకముల్గులుని
 కే నీయంగలదేది? నాంబశివ! నాహృత్పద్మ ఘర్పించెదన్ 27

శ్లో॥ సారూప్యంతవపూజనే శివ! "మహాదే"వేతిసంకీర్తనే
 సామీప్యం శివభక్తిధుర్యజనతాసాంగత్యసంభాషణే
 సాలోక్యం సచరాచరాత్మకతనుభ్యానే భవాసీవతే!
 సాయుజ్యం మమసిద్ధ మత్రభవతి స్వామిన్! కృతార్థోస్మ్యహం॥

శా॥ శంభూ! తావకభక్తకోటిచెలిమిన్ సాలోక్యమొప్పారె, వి
 సంభంబొప్పగఁబూజనల్పి కొనితిన్ సారూప్యవిక్రాంతి, ని
 ర్దంభత్వంబునసల్పకీర్తనముచేతం గంటి సారూప్య, మా
 రంభింప భవన్నుతిన్ గలిగెఁ దోరంబైనసాయుజ్యమున్ 28

శ్లో॥ త్వత్పాదాంబుజమర్చయామి, పరమం త్వాం చింతయామ్యన్వహం
 త్వమీశంశరణంప్రజామి, వచసా త్వమేవ యాచే విభో!

ఏక్షాంమేదిశచాక్షుషీం సకరుణాం ఓవ్యైశ్చిరంప్రార్థితాం
శంభో! లోకగురో! మదీయమనస స్సాఖ్యోపదేశంకురు॥

ఉ॥ నీపదముల్ భజించెదను, నెమ్మదినిన్నె తలంతుసంతతం
భోపరమేశ! నిక శరణమొందును మాచుక వాక్కుచేత నీ
ప్రాప్తునెయొచ్చు నేతల, సురప్రార్థితమైతగునీదుదివ్యమా
చూపింపువెట్టి మన్ననము చొక్కగఁజేయుము సాఖ్యవారిధిన్॥ 29

శ్లో॥ వస్త్రోద్ధూతవిధౌ సహస్రకరతా పుష్పార్పనే విష్ణుతా
గంధే గంధవహత్కృతా న్నపచనే బర్హిర్ముఖాధ్యక్షతా
పాత్రే కాంచనగర్భతా స్తి మయిచే ద్ద్యాతేందుచూడామణే !

శుశ్రూషాంకరవాణితే పశుపతే! స్వామిన్! త్రిలోకీగురో
ఉ చేలసమర్పణా రవిత శ్రీధంతా పినుమప్రపూజలన్
గ్రాలుసుగంధసత్కృతుని గంధవహత్కృత పాత్రదానమం
దోలి నజత్వ మన్నపచనోత్కృతి నింద్రతగల్గనేనియున్
శ్రీలుసహింప భక్తిమెయిఁజేసెద నీయుపచారమోశివా!॥ 30

శ్లో॥ నాలంవా పరమోపకారకమిదం త్వేకం పశూనాంపతే!
పశ్యన్ కుక్షిగతా చరాచరగణా బాహ్యాస్థితా రక్షితుం
సర్వామర్త్యపలాయనౌషధ సుతిజ్వాలాకరం భీకరం
నిక్షిప్తం గరళం గళే నగిళి తం నోద్గీర్ణమేవ త్వయా॥

శా॥ లోకాసహ్యవిషంబుగాంచి యఖిలుల్ లో భీతిఁజెందంగ బల్
వీకం గుక్షిగ బాహ్యాగాఖిలజగద్భీతిం దొలంగించుచున్
నీకంతాన నెనిల్పిపోచితి సురానీకంబు, లోకంబులో
నీకంబుం బరమోపకారియగువానిం జూడఁబో మూశ్వరా! 31

శ్లో॥ జ్వాలోగ్ర సకలమరాతిభయదః క్షేపః కథంవాత్సయా
దృష్టః, కించ కరేధృతః, కరతలే కిం పక్విజంబూఫలం?
జహ్వయాంనిహితశ్చ సిద్ధఘృటికావా? కంఠ దేశేభృతః
కింతేనిలమణిర్విభూషణమయం శంభో! మహాత్మావద॥

చ॥ అతిభయకాలకూటశిఖ నానెడివేళఁ గరంబునందు మా
నితగతినుంచఁగా నదియునేరెఁడుపండాకొ? నాల్కయందు స
మృతినీనసింపఁజేయ నొకమాత్రయొకో? గళసీమఁజేర్చ నం
చితహరిసీలభూషణవిశేష మొ? యిమ్ముజవాబు దీనికిఁ 32

శ్లో॥ నాలంవాసకృదేవదేవ ! భవతస్సేవా సతిర్వా నుతిః
పూజావా స్మరణం కథాశ్రవణమ ప్యాలోకనం మాదృశాం
స్వామిన్నస్థిర దేవతానుసరణామూసేన కింలభ్యతే
కావాముక్తిరితఃకుతోభవతిచే త్కింసార్థసీయం తదా॥

ఉ॥ తావకసేవయో సతీయో త్వత్స్మరణంబా భవత్ప్రసంగమో
పావనసత్కథాశ్రవణఘక్తియో మాకొకయింతచాలదే ?
దేవ ! యిఁకెద్దిముక్తి ? పరదేవసమాశ్రయణంబునుండి యిం
కివల నేమిపొందవలె? నెయ్యది ప్రార్థనసేయఁదగ్గదా ॥ 33

శ్లో॥ క్రిబ్రూమ స్తవసాహసం పశువతే! కన్యాస్తి శంభో! భవ
ద్ధైర్యంచేదృశ, మాతృనస్థితిరియం చాన్వైః కథంలభ్యతే
భ్రష్టదేవగణం త్రసన్మునిగణం నశ్యత్ప్రపంచం లయం
పశ్యత్ నిర్భయ ఏకవచ విహర త్యానందసాంద్రో భవాన్ ॥

మ॥ హర! నీసాహసమేమనందు,మఱి నీయాత్మస్థితింగాంచ నే
నరుఁడోపున్,స్వపదఁవ్యత్రేదశులం దైన్యాఘృతాభిక్షులన్
దిరమొప్పున్ లయమాప్రపంచమును బ్రోదిం జూచుచో సాధ్వసం
బరయన్ లేక చరింతు వొక్కఁడవె నిత్యానందయుక్తంబుగన్॥ 34

శ్లో॥ యోగక్షేమధురంధరస్య సకలశ్రేయస్కరోద్యోగినో
దృష్టాదృష్టమతోపదేశకృతినో బాహ్యంతరవ్యాపిః
సర్వజ్ఞస్య దయాకిరస్య భవతః కింవేదితవ్యం మయా
శంభో! త్వం పరమాంతరంగఇతి మే చిత్తై స్మరామ్యన్వహం॥

శా॥ యోగక్షేమధురంధరత్వ శుభదోద్యోగిత్వము ల్గాంచుచున్
బాగొప్పున్ నిఖిలంబెటింగి కృపమై బాహ్యంతరవ్యాపితా

- ప్రాగల్భ్యంబున నైహికంబు పరముం బ్రాపించుమాగ్గంబనీ
 వోగోవాహన! కాన నాప్తునిగని న్నూహింతు స్వాంతంబునన్ || 31.
- శ్లో॥ భక్తో భక్తిగుణావృతే ముదమృతాపూర్ణే ప్రసన్నే మనః
 కుంభేసాంబ! తవాంఘ్రిపల్లవయుగం సంస్థాప్య సంవిత్ఫలం
 సత్త్వమంత్ర ముదీరయన్ నిజశరీరాగారశుద్ధిం వహన్
 పుణ్యాహం ప్రకటీకరోమి కుచిరం కల్యాణమాపాదయన్ ||
- శా॥ దేవా! భక్తిగుణావృత ప్రమదవాదీవ్య త్రప్తసన్నత్వయ
 గ్భావాప్తాపదకుంభమందున భవత్పల్లవంబుంచి యా
 పై వేడ్కన్ దగ జ్ఞాననామఫలముం బ్రాపింపగంజేసి దే
 హావానంబున సత్త్వమంత్రమునఁ బుణ్యాహంబు గావించెదన్ || 32.
- శ్లో॥ ఆమ్నాయాంబుధి మాదరేణ సుమనస్సంఘా సముద్యన్మనో
 మంధానం దృఢభక్తిరజ్జుసహితంకృత్వా మధిత్వా తతః
 సోమం కల్పతరం సుపర్వసురభిం చింతామణిం ధీమతాం
 నిత్యానందసుధాం నిరంతరరమాసౌభాగ్య మాతన్వతే ||
- చ॥ సుమనసులెల్ల జిత్రమనుసాంపగుకవ్యము భక్తిరజ్జుచే
 నమరచి వేదసాగరము నాస్థమెయిన్ మధియించి యందుపై
 సముచితకామధేను పృథుసౌఖ్యసుధా మణి కల్ప సోమలా
 భమునఁజెలంగి ముక్తిరమ ప్రాప్తునుగాంచెద రోమహేశ్వరా! || 33.
- శ్లో॥ ప్రాక్కుణ్యాచలమార్గదర్శితసుధామూర్తిః ప్రసన్న శ్శివః
 సోమ స్సద్గ్రాసేవితో మృగధరః పూర్ణ స్తమోమోచకః
 చేతఃప్రస్కరలక్ష్మితో భవతిచే దానందపాథోనిధిః
 ప్రాగల్భేనవిజృంభతే, సుమనసాం వృత్తి స్తదాజాయతే ||
- ఉ॥ పూర్వగపుణ్యశైలస్మతి పూర్ణసుధాంగుడు నేణధారియన్
 సర్వసదర్శితుండును బ్రసన్నుడునున్ శివరూపుడున్ దమో
 గర్వహుండై నసోముడు ప్రకాశిల మానసప్రస్కరంబునం
 దుర్వి ముదభిసాంగునపు డొప్పెడినిన్ సుమనఃప్రవృత్తియన్ || 34.

మ॥ చనిపోలేరమపాతపాటమలకున్ సంప్రాక్షణంబన్నపే
ర నమాంగల్యపుంగృత్యముల్ సలిపి యూరం దార ప్రఖ్యాతినిన్
గొనఁగంజాలిరి, యంత బోనములనుం గొంపోవగన్ వేళగా
గనరారందుకు మందుకేన్ ద్విజుల నొక్కండని, కోమట్లనున్॥ 111

చ॥ వరకులజాతులైన యొక్క హృణవై శృలుదప్ప భక్తిమై
నరిగిరిచాలమంది వృషలాదు లొకొక్కరుబోనమూని, మా
కరణముగారు “వత్తు” మనికావుల సంతనపెట్టిపెట్టి కు
మ్మరికిజేదండులమ్ములొక మా నెఱుఁతవ్వెఱు వండిపెట్టఁగన్॥

క॥ ఈవిధిఁ గమసాలెచేఁ గావింపంబడఁబ్రతిష్ఠ గప్తంబయ్యెన్
భూవిబుధులకందఱకున్ బోన్బిల్లొకుంట శక్తిపూజనమునకున్॥ 113

చ॥ తదుపరి నర్పరాట్పురికిఁ దానొకరెండుదినంబు లేగుపై
నెదియొన్వకార్యముండిచని యిచ్చటిస్థి డరు చెప్పినట్టి య
య్యది మది నమ్మఁజాలకయ యచ్చటిపెద్దవకీలుమోలనే
తుదవఱకున్ మద్రగజుఁడు తుందుకుకంతయు విప్పిచెప్పినన్॥ 114

చ॥ “నిజముగనిద్ది పెద్దదగునేరమె, మీయధికారిముందరన్
విజయముకాదుమీ, కతఁడు వేలకు వేల్చిన, మీదుశాత్రవ
ప్రజ బలవంతమైనయది, పాఱఁగవై చెద రెన్నియైననున్
గజబిజయైచనుందుదకుఁ గార్యముమీయది వెంకటప్పయా!॥ 115

క॥ అందుననే మేమందఱ! మెందేన్ గురిజాలప్రక్క కేగకయుటల్
వందలువదలంగల వరిబృందమునకు మీరు చార్జిపెట్టినయెడలన్”॥

౧ సీ॥ విద్యత్కవీష్ణుఖవివిధార్యసన్మాన
కరణసంపాదితేఘనయశుండు

౧ తిరుపతివెంకటేశ్వరుల గుంటూరుసీమ ఉత్తరంగము

క॥ ఉరుక్తి నరసరాట్పురివరవాసుఁడు పంగనామవంశ్యుఁడు సుగుణో
ద్ధరుఁడు నరసింగరావప్పరమునకున్ మమ్మును స్వయముగఁదాఁ బిలిచెన్ 118

అన్న వస్త్రప్రదానాద్యాదృతానేక

బాడబవిద్యార్థిబాలకుండు

ఇంగ్లీషువారు నెంతే మెచ్చు మాట్లాడు

హూణభాషాప్రౌఢి నెప్పుజాణ

వాదవైదుషి నెంతవ్యవహారమైనను

గెలిపింపజాలిన బలువక్తలు

గీ॥ పంగనామాల శ్రీ సరసింగరావు

తత్త్వమిరీతినుడువ మద్భాతయంతః

“జూత” మనియనుకొంచు స్వచేతమందు

సచ్చెమాగ్రామమున కొకవారమునకు॥

117

తే॥ వచ్చి స్త్రీడరునుడివినవార్తయెల్ల

నాకువినిపించి తా మున్న నేకములగు

వ్యాజ్యములలోనఁ దిరిగినవాడగుటను

“బూర్వపుంబగదీర్చికోఁబూనె” ననుచు॥

చ॥ తలచి విమర్శకుం డెదియొదారికి లాగఁగలాడటంచు నా

వలన నె చార్జిచర్య జరుపంబడు టు త్రమమన్న భావము

నైలుపుటయేవిలంబముగ నేనును దానికిసిద్ధమైతి, నీ

సలిపినయట్టిపాడుపని సహ్యముగామిని సంతరాత్మకు॥

118

క॥ ఇరువురముం గురిజాలకు! మఱుదినమున వెళ్ల నచట మాట్లాడుటకే

సరియైనయట్టిపీడరు! కఱవై పని సుంతయేని కాకుండుటయు॥

శా॥ “ఊరేగింపొనరించి తచ్చితిమి మిమ్మోహోయాశ్, నేఁడు నిం

పారంబం పెడమిట్లె”యంచు సరసింహారావులోనైన యా

ధీగుల్ పల్కదొడంగి రెట్టా యలఁగ్గిపంతులకొమాన్చి కా

ర్యారంభంబునఁజేసి యేగితిమిమే మానాడు గుంటూరికి॥

128

ఆ॥ వె॥ జానపాటమాకుఁ జార్జీనినిం"డంచు

నాదియంద చెప్పి యరిగినతఁడు

లానరి చిలుకూరు లక్ష్మీనారాయణ

దా చెపలివసింపఁ దడయకరిగి॥

120

క॥ న్రాయించినరిగఁజార్జీయాయన ద్వారమున వెళ్ళి యయ్యదిదాఖల్
చేయఁగ నెంచిన రాసిఁదాయెచునధికారియతనిసంతికమునకు॥121

సీ॥ ఏదియోయొక నెపంబిడి శ్రోసి వేయక

తిన్న గాఁజార్జీనిదీసికొనఁడు

పైవేటుస్తే డరుపట్టువ కాల్లుల

స్థిరబుద్ధి దాఖలు చేసికొనఁడు

దండిస్తే డరునేని దాలత్యుపెట్టక

క్రాసు చేసిననుడుల్ న్రాసికొనఁడు

కోర్టునకరు దెంచు పాట్లనెల్లరం

బ్రువ్వఁదిట్టగ నోరుమూసికొనఁడు

గీ॥ ఇన్ని కళలుగలిగియున్న మేజప్రేటు

నల్లనాటిజనుల భాగ్యగరిమ

రాఁ దటస్థమయి బిరానప్రాప్తుర గాక

యొక్క నాలుగేడు లుండనయ్యె॥

122

మ॥ అపుడేయొక్కటి కోర్టులేనిది నమై యందందు వెళ్ళించి యా
విపరీతాత్మునిదృష్టియందుఁబడఁగఁ "పిల్లాదుపొ"మ్మం చెదో
నెపముం బెట్టిమరల్చే నొండహమునక, నేనంతమర్నాఁడుపో
యిండక ముందర నేదియో వెదకెగా యేమందునాదోసము॥123

క॥ వెదకి యెదియేదో చెప్పఁగ నదియది నేదిదికొనుచు నాచార్జీనిక
దుదకెట్లా పెట్టఁగలిగితి॥ శదల కతనికన్న మొడివాడనగుటచే॥

చ॥ అదియదియన్నియుంగలిసి యయ్యెనుజాజ్జియొసంగునాటికిన్
బదియయిదుందినంబులిటు, పల్వురెఱింగినకొట్టుతిట్టువం
టిది యిది కాకయుండుటను నిల్కడయ్యెనునింతకాలమున్
దుద కిది యొక్క హేతువయి శోడ్పడెమాయధికారిగారికిన్॥ 125

చ॥ అయియయియన్నియుం దుదకు వ్యర్థమయ్యెనుచాజ్జియేమనన్
స్వయముగ నే విమర్శనముసల్పక యాతఁడు పిడ్డురేలకున్
రయముగఁజేసెదారిఫరు“రమ్మటన్యాయముకల్గకున్న నే
న యిదివిమర్శ చేతు”ననినాదగుకన్నులనీళ్లు తుడ్చుచున్॥ 126

ఉ॥ పోయితినింత నేమగునొ పూన్నియటంచును, పిడ్డురాళ్లలో
నాయకుఁగడ్డు ప్టేననున నాయఁడుగారొకరుండఁ గమ్మమా
నాయన లేగిపిల్చుటయు న్యాయము తేల్చుట కేగుడెంచెదా
నాయనగారు, ప్రప్రథమ మయ్యెనుగోష్ఠియొకండువారికిన్॥ 127

క॥ కృపలేక తఱిగికోళ్ళన్
గపటాత్మత మెసవి త్రావి కల్లు సారాయ్
త్రపవిడిమాయుర్కమ్మలు
కుపథమునందిరుగుచుండ్రుగోష్ఠియటంచున్॥

క॥ ఆగోష్ఠులకనుకూలురు! రాగ నె యాహూతిసలిపి రయమునదమకున్
లోఁగొనియెదరెంతటియుద్యోగిని నేన్ న్యాయమెట్టులుండెడినింకన్॥

ఉ॥ కేసువిమర్శకుంగడఁగి క్రిందికిమీఁదికిఁజేసి ప్టేషనా
సీసరుగారుపోవుటయుఁ బెట్టితినేను బిటీషనొండు“ఏ
ర్వాసిరిన్యాయమార్గమును గ్రమ్మట సొంతగ మీర్చిమర్శకున్
దీసికొను”డటంచుఁ బయిధీగునకున్ మదిఁ దత్తరంబునన్॥ 130

తే॥ ఆపిటిషనుజూచి ధర్మాధికారి
యప్పడిడి పైలులో “నింకదప్ప”దనుచు

ముందుగా న్యాయపక్షమేపూని కేసు

చాలవఱకువిచారించి చార్జిచేసె

131

క॥ “పండితుఁడవీవు, నీసరి

దండిమగల్ లేరుచూడఁ దక్షలలో”నం

చొండొక స్తోత్రముచేయుచు

నుండంగఁ మొదలువెట్టె నెక్కొక్కయెడఁ

132

క॥ నాదియు బ్రాహ్మణవర్ణమే

యేదేదేదేల్పంగవలయు నిందె”యటంచుఁ

నాదగుపక్షముఁబూనిన

మాదిరిమాట్లాడె మధ్యమధ్యను నాతోఁ

133

చ॥ ఇదిసకలంబు ముద్దయిలకెక్కువభీతిజనించి యేగియో

కుదురుచుకోఁబ్రయత్నపడుకోసముగాని కనంగ నాదుపై

నొదవుక్మసావిశేషమయియుండదు, వంచకుల్నిట్ట లేకదా

మొదలుట లోకమందుఁ దమనిత్రతఁజూపుచుఁ గొన్నిఘనముల్

ఉ॥ ముద్దయిలందఱుం దమది మూర్ఖత సంతయుఁ గాదటంచుమే

మద్దెసనుంకికూడఁ దమయాసనిశ్చలమైతిమంచు నీ

విద్దె కలాదులుఁ సలుప వేమఱుచూచుచునుంటిమంచుఁ దా

మెద్దియొచెప్పికొంచు నపు డిందుకుఁదెచ్చిరి కొంతసాక్ష్యముఁ 135

క॥ కమసాలెలుకొందఱు నా! క్ష్యముచెప్పిరి వారికద్ది క్రమమగుఁగా క

క్రమముగవచ్చిరికొందఱు! కమసాలెపక్షమునిగ్రామశిముఖ్యుల్

చ॥ ధరణిసురుండుతొనగుచుఁ దక్షకవర్ణజు లప్పత్రిష్ఠలఁ

జరుపుటకుఁ సహాయమును జాలనెనర్చినయట్టిప్రౌఢు మా

కరణముగారి ముద్దయినిగానటఁజేర్చుట యుక్తమైననుఁ

భారపడివిడ్చితిం దుదకు భోసముదాఁ గొనిపోఁడటన్నధీఁ 137

చ॥ విడిచిననాకుఁ బాచితము వెంట నెచ్చేసె, నదెద్దియంచనన్
నడివడిసాక్ష్యమున్ నుడువవచ్చెను బంధులఁగూడి “నీకునీ
నడవడికూడ”దంచును ఘనంబుగ నెందఱుబోధచేసినన్
విడువఁడు తానుబట్టిన వినింద్యపుఁబట్టుదలన్ మనంబునన్ 138

క॥ “మునిసీభుక్ ముద్దయిగా
నొనరించితిరీరు కానసెప్పితి సాక్ష్యం
బున”కనుచును నేమేమో
యనుకూలతనన్నుఁ గూర్చి యలఁడువచించెన్ 139

ఉ॥ ఇద్దఱిదొక్కఁ గ్రామమయి యెవ్వయెవైగములుంటఁజేసి యీ
కొద్దిపనింబొనర్చుటకుఁ గోర్తునకెక్కెను నీతఁడిట్టులన్
బెద్దమనుష్యుఁ డుత్తముఁడు వేత్తయుఁ దంగెడ వీరయాహ్వాయుం
డద్దిర సాక్ష్యముంబలుక నాయనకున్ మనసెట్టులొప్పెనో 140

ఉ॥ ఉత్తరసాక్ష్యమందుఁ దమకున్నయపాండితీజూపి యెవ్వయె
బత్తులు వాదము లోసలుప “బాగుగ లేదిది”యంచు నెంతయో
మొత్తుకొనంగ నే నపుడు మోసముచేసెను “గోర్తుచక్షుమై
నత్తురు ప్రాజ్ఞు లొక్క”రనిపల్కెలు నాయధికారిచెప్పుచున్ 141

క॥ శ్రీనాభివంశపంకజ! భానుండగు రామమూర్తిపంతులుగారిన్
నేనందుఁ గోరసాక్ష్యము! “నానధికవ్యయముకోర్టు”కనియుడిగించెన్
తే॥ అందుపై నేను దాడెపల్యంజనేయ
శాస్త్రీగారినిగోరిన సమ్మతంపఁ
కెవరోపత్తురువత్తురం చెన్నెదినము
లచటఁ బడివేసియుంచె మ మృకటయతఁడు 142

ఉ॥ బాగుగ నేర్చి హూణకలఁ బండితులై సురభాష నున్నో
ద్యోగము నేయుచుండిన మఘాన్నతు లేయరుదేర సాక్షులై

సాగదు స్వప్రతాపమని సాకు నెదోకలిపించి వారిదా
యాగమనంబు నెప్పకయ యాతఁడు దుష్పథము విధించెగా 144

చ॥ గడపఁగ నేమొ చెప్పుచును గాలమునీవిధి ముద్దయిల్ భయం
పడి పదిమందిగూడి పలుపాట్లకులొనయి వర్తమానముల్
నడిపిరి యయ్యగారికిఁ, గనంబడెనెద్దియొలాభ, మందుపై
విడుదలచేసెనందఱని వేగమ కేసును గొట్టివేయుచు 145

ఉ॥ “మీకరణాలెచేసిరినుమీ యిటు బ్రాహ్మణులయ్యుచాము, నే
నేకరణి విధింతునిక సయ్యది నీకుహితంబుగాను, కై
కోకిదియాత్మలొన సివిలుకోర్తునగిగఁ గల్గు న్యాయ”మం
చాకులపాటునక్ మరలనాదృతిచూపియె పంపెనాపయి 146

a ముద్దయిలు

- I. వోలేటి లక్ష్మయ్య
- II నందిగామ కాశీపతి
- III. సిరిపురపు భీక్షాపతి
- IV. నందిగామ చినబ్రహ్మయ్య
- V. జాజ్జూరి మల్లయ్య
- VI. వున్ను చినవీరయ్య
- VII. వున్ను చంద్రయ్య
- VIII. బొగ్గవరపు శేషయ్య
- IX. కాటూరు నారాయణుడు
- X కూరపాటి లచ్చన్న

ఫిర్యాదితరపు సాక్షులు.

1. జానపాటి పట్టాభి రామశాస్త్రి
2. ముదిగొండ భద్రయ్య
3. జానపాటి రామయ్య
4. జానపాటి అచ్యుత రామయ్య
5. నందా నరసింహము
6. రాంపల్లి మహదేవశాస్త్రి
7. పట్టెల వీరాస్వామి

ముద్దయితరపు సాక్షులు.

1. జానపాటి రంగయ్య
2. జానపాటి జానిక రామయ్య
3. ఏలూరు సర్వయ్య
4. వెల్లటూరు శేషవధానులు
5. సిరికొండ దశరథయ్య
6. తంగెడ వీరయ్య
7. వంటల వెంకయ్య

ఆ॥ *a* యాజనాధికారముగ సాలె జాతికిఁ

“గలదు లేద”టంక గట్టిచేయఁ

గాద యిది మదీయ కార్యంబు కావునఁ

దద్విచుర్యచేయఁ దలఁపలేదు”

147

క॥ అని యే మొద్రవాసి వెంటనె కనఁబడఁచెదనను తెలివి కమసాలెలకీ
పనియందర్హ తకల”దని “యనిరెవరో సాక్షు”లను చు, హయేమందుక

తే॥ చాలచోట్ల బ్రతిష్ఠలక సలిపిరంట

కాని మాదినపాటిలోఁ గరణమయ్య

యొకఁడు తేలేను సాక్షియై యుర్విపైకి

నదికిలా కురమయ్యె ధర్మాధిపతికి॥

149

ఉ॥ *b* మాదినపాటి బ్రాహ్మణులు మాదిప్రతిష్ఠకు నెప్పికొందుదా

మాదెనకేగి బోనములనర్పణజేసిరటన్న దెంతయున్

గాదునిజంబు, వీరయయు గ్రామణితమ్ముఁ పసితయాఖ్యుచే

బాధతుండై యటుల్ పలికె బాపము బంధుజనప్రియంబుగఁ 150

a పై కేసుయొక్క తీర్పు. ఇంగ్లీషుకు సరియైన తెనుఁగు

(15) సివిల్ కోర్టుయొక్క యధికారములోవుండు పార్టీలహక్కును స్థిరపరచుటయ
నునది యాకోర్టువారివిధికాదు, కావున నాయంశమును విచారించఁదలఁపలేదు.

(17) 4-5-6-7 ముద్రయితరపుసాక్షులవల్ల గమసాలెలు ప్రతిష్ఠలుచేయుటకర్హులని
యొక జాలగ్రామములలోను దాచెపల్లిమాదినపాడు గ్రామములలోను జేయించిర
నియుఁ దెలియఁచుచున్నది. అందులో మాదినపాడు గ్రామములోఁ గొలదికా
లములో జరిగినట్లు తెలియుచున్నది.

b తంగెడ వీరయ్య సాక్ష్యము.

ఇప్పటికి 10 సంవత్సరాలకిందట నాగ్రామములోవుండే మాదెమ్మదేవతను నా
గ్రామములోని యావత్తుమంది పెద్దఅగ్రిహారంకాపరస్తుడయిన వకవిశ్వబ్రాహ్మణివల్ల
ప్రతిష్ఠచేయించినారు సదరుదేవతకు బ్రాహ్మణులు బోనముయినారు..... బ్రాహ్మణు
లుకూడా విశ్వబ్రాహ్మణులవల్ల ప్రతిష్ఠచేయుటకు యిష్టపడినారు..... ప్రతిష్ఠకాల
మందు బ్రాహ్మణులుకూడా వచ్చియుండిరి... జానపాడుకరణం రంగయ్య నాకు బం
ధువుకాడు.....

సీ॥ ఘననూన్నరత్న ప్రకరములిచ్చెను జన
 స్తోత్రులైనట్టి సన్నితలకును
 పరకిరీటములిచ్చె గురుతరోద్భటబల
 వంతులైనట్టి సామంతులకును
 ధవళాతపత్రముల్ తగనిచ్చె సత్కృపా
 సింధువులైనట్టి బాధువులకు
 హ్యంశుకములిచ్చె బతిభక్తినంతతో
 త్స్వాంతలైనటువంటి కాంతలకును
 స్వర్ణశైలతులాపురుషస్థిరాన్న
 తిలమహీధరధవళాశ్వభుమస్త్రీ
 రజతలింగాదిదానముల్ రమ్యలీల
 నిచ్చె భానుగులైన మహీసురులకు

138

క॥ నరపతి పండ్రెండవహా

నరముగఁ బుణ్యాహమెసఁగ నలిపె సుతునకున్

నరజన్మ వేళజనులకు

నరవిన్ సుఖమిచ్చుకతన శంతనుడనియెన్

139

వ॥ ఇత్తిఱంగున నాభూమండలాఖండలుండు నిజకుమారరత్నం
 బునకు బాతకర్క నామకరణాన్నప్రాశన చౌగోపనయనాదులు క్రమ
 క్రమంబునఁ గావించి యనంతరం బక్షరాభ్యాసంబు మొదలుగ ఛందో
 గద్యతావ్యనాటకాలంకారి వేదశాస్త్రపురాణోపనిషత్కారంబు లెఱిం
 గించి మాతంగతురంగశతాంగారోహణ ప్రవీణత్వంబును బ్రాసకుంత
 లోమర పరశువృద్ధి నభిగడివాలశూలగదాంగుళప్రముఖ వివిధాయు
 ధాభ్యాసంబు గావించునంత శైశవం బతిక్రమించి,
 పే॥ సకలబౌద్ధవతోచనోత్పవకరంబు

కామినిజనసంమోహకారణంబు

వైదిజనచక్రచక్రాంగవర్షసమయ

మలరె నృపతికి నవనూపనాగమంబు

140

సీ॥ అకలంకనవయావనాదభ్రమకుమార

నుందరాంగస్ఫూర్తిఁ జెందుటకును
సకల కాలములందఁ బ్రకటితాఖండ దృ

ష్టాంతవైభవలీల నలరుటకును
వృద్ధిక్షయవికార విరహితసంపూర్ణ

లలితవిలాసంబు గలుగుటకును
మహితవిశ్వంభరా మండలీమృదుపాద

కమలవిన్యాసంబు గొంచుటకును
మరుఁడు కుసుమాకరుఁడు సుధాకరుఁడు వేల్పు
రాకొమరుఁ డేకమూర్త్యభిరాములొఱుఁ
గలగుణవిశేషములు గన్నగతిని నృపకు
మారుఁ డొప్పారె మోహనాకారుడగుచు

141

చ॥ సరసకలాఘ్యఙ్గానృపతి చంద్రుని నిద్రపుఁజెక్కిలందు నుం
దరముగ నంకురించు చిటుచవ్వ తనర్పుఁ దదీయసన్మనో
హర రసనాంచలస్థలవిహార నిరర్గళ దివ్యభారతీ

సరసిజనేత్ర ముద్గుతెలిచాయలు కోవుల గ్రమ్మినట్లయై

142

తే॥ తరుణులకు వాని సరససౌందర్యరేఖ

వీక్షణముచేయ సాత్వికావేశ మొదపు

శ్రీవరాంశోదితుండగు నృపతిగన్న

సాత్వికావేశమాట నైజంబకాదె

143

ఉ॥ కాయజసుందరుఁ నృపశిఖామణిఁ దప్పకచూచి ముద్గులేఁ

బ్రాయపుజవ్వనుల్ విరహభారపరిశ్రమభిన్న చిత్తలై

తీయక నెచ్చుగూర్చుచును దీనతచే “నపచారమెద్ది, మే

మాయతదండనాహుల ” మటందురు ప్రాధానమీఱఁ దత్పతుల్

క॥ అరినారీజనములకుఁ గురుసంభ్రమకరములగుచుఁ గునలయపతి భా
సురభుజవదనాంబుజములుకరమలరెంజుండ్రహాసకలనాఘ్యములై ॥

క॥ రాజును ధనధాజుగ దినరాజును రాజుగ సదంతరసమయములఁ ద

ప్రజామనోహరశౌర్య! ప్రజాప్రేమలోని మాటుపటచుం దరుచె
జే॥ వాని వితరణసంతతిగావలెక

శాఖయొప్పురే సంతానసంజ్ఞచే న
దధన్మై తలఁపొంది చింతామణిప
సద్దనామము సురమణిచెందియొప్పె॥

147

వ॥ అనినవిని “తదనంతరకథావిధానం బెఱింగింపు” మనుటయు.

చ॥ అనుపమచక్రశుక్రశలభాయితశాస్త్రవగోత్ర! గోత్రభ్య

నునబలశర్మనిర్మితశతక్రతుచోదితవాణిదోదితా
 శనిశకులీకులీరకద్వపత్పపదాతీగఘోషభామినీ

జనవరగోత! గోతతనుజాతనుజాతవినుతనార్జితా! ॥ 148

క॥ కారీనారిడితగుణ । హరి! దూరీకృతాఖిలాంఘ్రిధారి!

శౌరీ! మారీచారీ! హరీ! శ్రీ వెంకటాచల! గవిహరీ!!

తరల॥ వనచరద్విజరాజపోషణనైభవోన్నతదండకా
వనచరద్విజరాజభూషణవణిః త్రోగపరాకమా !

వనచరద్విజరాజభీషణవై న తేయమహూజ్జల

ద్యనచరద్విజరాజదూపణధర్మబద్ధవివాహనా ! 149

౧౬౩

ఇది శ్రీ వేంకటేశ్వరకరుణాకటాక్ష సంప్రాప్త కవిత్యవిద్యా వివి

తాప సంబంధాల్ని వారితనగోత్రపవిత్ర మొకటనరస

యామాత్యపుత్రాన్నమరాజన్వయపయఃపా

రాచారసంపూర్ణ స్మృతిమానుధాకర స

కలగుణరత్నరత్నాకర విద్యజ్ఞాన

విధేయ రమణయనామ ధేయ

ప్రణీతం బె న

శంతనురాజ

చర్చితంబును

మహాప్రబంధంబునందుఁ ప్రథమః శ్లోసము.

శంతనురాజచరిత్ర

ద్వితీయాశ్వాసము.

క॥ శ్రీమదలమేలుమంగాశ్యామాసంకుమదపంకసంకలితోద్య
త్యోమలకుచకలశీశిఖిరామూల్యాభరణ వెంకటచలరమణా॥ 2

వ॥ అవధిరింపుము జనమేజయవసుంధరారమణునకు వైశంపా
యనుం డిట్లని చెప్పందొడంగె.

—హిమవద్భతువర్ణనము—

ఉ॥ అంత నసంతవైభవమహాద్భుతలీల ధర్మత్రిం దోచెహే
మంతము సన్న శాంతఘనమాసవతీకుచకుంభసంభ్రమ
త్కాంత మశాంతదాతురితకంతులతాంతశరచ్చిదాధ్వగ
స్వాంత మతాంతకైరవనిశాంతరణత్ప్రమదాళికాంతమై 3

ఉ॥ నిత్యజగత్రయీవిజయనిష్ఠుర శాసనశంబరాంతకౌ
ద్ధత్యమునక బగల్ సురతంత్రనిలాసములాందగోరు నా
సత్యవతీపరాశరుల సాంద్రమనోరథసిద్ధి కెద్ది యా
చిత్త్యగతిం దనరె ధరఁ జిత్రత నత్తుహిసంబు రాజలక్ 4

మ॥ సకలస్థావరజంగమంబులకు లో సంస్థాయైసట్టి త్యం
బకు జామాతగఁ గాంచితింగడఁకఁ దదృహ్యస్థలవ్యాపకా
త్యకలంకస్థితి నాకుఁజెల్లునని సీతాహర్యమూర్ధన్యము
త్సుకత న్నిండిన రీతి మంచు దనరె నూచీముఖభేద్యమై 5

తే॥ మహితవిస్ఫూర్తిమీఱు హేమంతసమయ
మాంత్రకుండు త్తరానిలమంత్రమునను
శీతభూతంబు తగఁ బంపుఁజేయ నార్తి
జడియుకైవడి లోకంబు వడఁకఁజొచ్చె 6

- క॥ పాండురహిమసంఘాతము॥ నిండినతద్వాసరముల నీరేరుహజా
తాండంబులవీక్షింపఁగ॥ వెండికరండములరీతి విలసిల్లెఁ దగ్గ 7
- క॥ హిమబిందుకందభాశ్రయ॥ సుమనోగుచ్ఛములు మిగులఁజూపఁబ్బె రతి
శ్రమజనిత ఘర్మకణభృ॥ త్కమలముఖిలసదురోజ కలశాభములై
తే॥ సాంద్రశశ్వదవశ్యాయసలిలబిందు
కందశంబులు దశదిశల్గప్పుకొనఁగ
నగములెల్లను దేవతానగములయ్యె
నగములెల్లను ఖడ్గూరనగములయ్యె 9
- క॥ సరస్వతీఁ బద్మిని యిన॥ కరసంగతిఁజెందకున్న గాసిపదె ధరక్
సరస్వతీఁ బద్మిని యిన॥ కరసంగతిఁజెందకున్న గాసిపడదొకో 10
- సీ॥ మృగనాభికాపంక మిళితకాలాగరు
చందనగంధ చర్పావిసముల
సలలితోష్ణాన్న భక్ష్యవ్రాతశాక స
ద్యోఘృతప్రముఖ సదోభజనముల
జాతీఫలమనోజ్ఞ సారభ్యరాగ ర
సస్ఫురతాంబూల చర్వణముల
సవమోహనాంగ సుందరలతాంగీవృత్త
శృంగారకుచభరా శ్లేషములను
- తే॥ చండనిర్ధూమభీమ జాజ్వల్యమాన
ఘనతరపటిష్ఠిష్ఠిష్ఠు రాంకారతార
విలసితహసంతికానూన వీక్షణముల
భోగులకు నింపొనర్చె శీతాగమంబు॥ 11
- వ॥ ఆసమయంబున,
12
- శా॥ ఖద్యోతాహ్వాయ మర్కటీటమణులరి గాఢస్థితిఁజెంది నై
జద్యోతాంతరమైనలీలఁ దన కాశాదేశరాజాళి కు
ద్యద్యక్తిం తగ నామమాత్రము సమంబై చెల్లఁగా నిస్తులా
భేద్యస్ఫుటికబదీవుఁ డేలె నిఖిలోర్విమండలం బయ్యెడన్॥ 13

—ప్రదీపుడు గంగాన్నానమునకు బోవుట—

ప॥ ఒక్కదిసంబునబ్రభాతంబునమేల్కొంచిగంగాప్రవాహోవగా
హనోత్సాహియై చని కృతన్నానుండ్లై శరచ్చుద్రధౌతవస్త్రధారణుండై
చంద్రికాసాంద్రధనశశీతలస్నైతప్రదేశంబున, 14

సీ॥ మానితనియమ సమాయాధవైఖరి

చెలగి పద్మాసనాసీరుడగుచు
దేహం బవక్రసంస్థితిమీఱ నొందించి
కమనీయలీల మొగంబువంచి

నాసాగ్రదృష్టి విన్యాసంబుగావించి
మానసవృత్తులు మట్టుపఱచి
లాలితాక్షుసరంబు కేల నారెంద్రువు

చెలమిమంత్రజపాను కలితుడగుచు
స్వప్రకాశోరునారాయణప్రశస్త
శబ్దవాచ్యస్వయంభూత జగదఖండ
నిరుపమానందసంపూర్ణ నిత్యసత్య
సిద్ధవస్తువు ధ్యానంబు నేయుచుండ
గంగ నరకస్వయగుట

15

ప॥ ఇట్లు చేయుచుండ,

16

సీ॥ జగములు మోహింప జరియించు మన్మథ

సరస మోహన మంత్రశక్తియనగ

స్థిరసంపదవహించిధరణీస్థలంబునమెలగెడి కొక్కరుమెఱుంగనంగ
జిత్రలీల లెసంగ జీవకళల్ పూచిక్కితిమించు చిత్తురు ప్రతిమయనగ
నవయవసాభాగ్య హరిమూర్తిధరించి
రహి నొప్పు శృంగారరసమనంగ

హావభావవిలాసంబు లచ్చుపడంగ
భూరి నవ యశావనాంగ దీప్తులు చెలంగ
నొటపుగల దివ్యమహిమంబు లుజ్జగించి
గంగ నరకవ్యకాకృతి గాంచెపుడు

17

సీ॥ కటిచరణంబులై కనుపట్టఁగాఁబోలుఁ

బులినరంబులును శోణనలినములును

భుజకుంతలంబులై పాలుపొందఁబోలు మృ

ణాశముల్ మత్తహిందోళములును

నేత్రకుచంబులై నిలువఁబో లండ జా

నీకంబులును జక్రవాకములును

బ్రహ్మదరోమాచులై భాసిల్లఁబో ల్కూర్మ

జాలముల్ రుచిర శైవాలములును

గాకయుండిన నాకొమ్మ కటితలంఘ్రి

బాహుకచవీక్షణస్తనప్రపదరోమ

రాజి సౌభాగ్యములు నరరాజనాగ

యక్షకిన్నర రాజకన్యలకుఁ గలదె

18

క॥ భంబులుమదబంధరడింభంబులునఖరములుకురులుపటురంభాస్తం

భంబులును త్తిద్విపకుంభంబులుపద్మాక్షి తొడలు పాలిండ్లహాహా 19

ఆ॥ నీరజాయతాక్షి నెమ్మేనుకడు సంభ్ర

మించు మించుమించుమించుమించు

శారదేందువదన చక్కనిగళము ను

దరము దరముదరముదరముదరము

20

తే॥ బాలవాలిండ్లు చక్కని పైడిగిండ్లు

చెలువనూగారు నల్లని చీమబారు

తెటవనునుమోవి తీయనితేనెబావి

పొలఁతిమైతావి కన్యకపూరిపు దీవి

21

ఆ॥ కనకనగమునెంచుఁ గాలాహి నదలించు

వీణెనెంచుఁ దమ్మివిరులనెంచు

నార సారశారదాబంధుని బంధున
శ్రోణి వేణి వాణి పాణియుగము

22

క॥ ఇటువంటిభువనమోహనపటతరలావణ్యవిభవభాసితయా న
క్కుటిలాలకసఖులై యుత్కటముగనిరువంకలందుడనులుగొలువకొ
డఁ అందెలుఘ్నఘ్నమున సద్రపువేణి పిఱుందుమీఁదటకొ
జిందులుద్రొక్క నిబ్బరపుసిబ్బెపుటగుబులగుబ్బదోయితో
నందపుదీవిమధ్య మసియాడఁగఁ బయ్యెదకొంగు దూఁగఁగా
నిందునిభాస్యవచ్చె ఓరణీశ్వరుడున్న సమీపభూమికి॥ 24
గంగ రాజునువర్ణించుట.

24

వ॥ ఇత్తైఱంగునఁ జనుదెంచి గంగాకురుంగేక్షణ రాజపుండ్ర
క్షుకోదండు సరసతామరలవణ్యగాంభీర్యచాతుర్యవిశేషంబులకు న
త్యాశ్చర్యధుర్యయై యవ్వసుధరామండలేశ్వరుని నిజాక్షిణవీక్షణ
మృతధారాసారంబున నభిష్క్తుంజేయుచు నొక్కవయస్యావతంసంబున
కిటనియె,

25

శా॥ కాంతా! గన్గొననమ్మ లీలమెయి భూకాంతుండొ రాకానిశా
కాంతుండొ రతికాంతుండొ యలశచీకాంతాత్మజాతుండొ యే
కాంతోద్యత్స్థిరభక్తినిల్పె నితఁడుం గంగింటలేకుండెనకొ
గాంతారాంతరచంద్రికావిభవము ల్గావే సతీసాఖ్యముల్

26

క॥ నరసురవిద్యాధర కిన్నరఖగంధర్వయక్ష నాగకుమారో
త్కరముల గన్గొనినను సింపుగుఘ్నితోసాటిసేయఁ బాసఁగునెచ్చెలియా
చ॥ చింకలకొల్కి! యీపురుషసింహుని నేఁ గనుగొన్న మాత్రనే
చిలుకజరాగుతానిపయిఁ జివ్వన హుమ్మని చొకళించి బ
ల్కలువఫరంగురాహుతు హాహాళిగాఁ జెలఁచేగ యార్చుచు
దలిరుకటాఁగిబూని బెడిదిమ్ముగ రొమ్మునఁ గ్రుమ్మఁజొచ్చెనే

28

అ॥ కుండరదన! చూడ మెందు నీకామినీ
కాముమోముగోము సోమునోము
ఇంచువదన! కంటివేసేనియమృతంపు
దీవికావిమోవి తావిదీవి

29

ఈనెల సొమ్ముచెల్లించిన చందాదారులు.

- 1 ఉలుగుండం రంగారావుగారు, జిల్లాకోర్టువకీలు, గుంటూరు.
- 2 బుట్టా పార్వతీశంగారు, ఓవరుసియ్యగారు, నర్సారావుపేట.
- 3 పాతకమూరి విన్నయ్యగారు.
- 4 కొండుభట్ల గోపాలకృష్ణయ్యగారు, నకీలు.
- 5 అంగర వెంకట్రావుగారు.
- 6 మల్లాది పున్నయ్యగారు, రివిన్యూయిన స్పెక్టరు, సంతమాగులూరు.
- 7 గొల్లపూడి నరసింహారావుగారు, నిజామానూరు.
- 8 లంకా వెంకిటనారాయణగారు, పందిటిపాలెం.
- 9 వేలమూరి వేంకటసుబ్బారావుగారు, జిస్ట్రీకుమునసబ్
పెద్దాపురము.
- 10 పాకాల జగన్నాథముగారు, మల్లాయపాలెం.
- 11 నుసుర్ల రామశేషయ్యగారు, బ్రాహ్మణకోడూరు.
- 12 గుట్టం వీరారెడ్డిగారు, పిల్లట్ల.
- 13 పుతుంబాక సీతారామయ్యగారు, పెదపాలెం.
- 14 రాజా మానూరు వేంకటగోపాలరావుబహద్దరు, జమీందారు
గారు, నత్తెనపల్లి.

బ్రహ్మత్రి బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతకవిచే రచియింపబడిన గ్రంథములు.

- 1 బుద్ధిమతీవిలాసము. 0—12—0
- 2 సత్యహరిశ్చంద్రీయము 1—0—0
- 3 సాత్రాజిటీయము. 0—14—0
- 4 శివానందలహరి క్యాలికోబై గుడు (సంస్కృత
మునకు గద్యపద్యాత్మకము) —12—0

ప్రధాన పోషకులు

- 1 శ్రీ శ్రీ జగద్గురు విరూపాక్షస్వామిలవారు.
- 2 శ్రీ రాజా కోటగిరి వెంకటకృష్ణారావు బహదరు
జమిందారుగార్లు గంపలగూడెం

పోషకులు.

- 1 శ్రీ రాజా నారయప్పారావు సింహాద్వైపారావు బహదరు
జమిందారులు, నూజివీడు.
- 2 అల్లాడి లక్ష్మణరావుగారు కరణము జంగపల్లి
- 3 రామసింగుగారు నెల్లుట్ల పాపురపు సంస్థానము మానేజరు నెల్లుట్ల
- 4 రంగావర్ముల హనుమయ్యగారు జిల్లాకోర్టువకీలు గుంటూరు
- 5 తాడేపల్లి లక్ష్మీనరసింహారావుగారు మక్తాదారు మల్లేరు
- 6 బీరకాయలరామారావు దేశముఖుగారు రాయగిరి

సహాయులు.

- 1 అన్నమురాజు సుబ్బారావుగారు నండురు
- 2 నండురు నరసింహారావుగారు, కరణం, నండురు.
- 3 నైషధము సీతాకాంతముగారు మొరంపూడి
- 4 మెదకు శేషారావు దేశముఖుగారు, నల్లబల్లి.
- 5 పరాంకుశరావు దేశముఖుగారు యాడారం
- 6 కుప్పా శంకరశాస్త్రిగారు, చివలూరు.
- 7 గంభీరరావు దేశాయిగారు, లింగన్నపేట.
- 8 నారసింహరెడ్డి దేశాయిగారు, కాపరబాద.
- 9 కొండపల్లి అనంతరామయ్యగారు, వకీలు. జోనగాం.
- 10 పిరాట్ల సీతాకాంతముగారు, చింతపల్లి.
- 11 కాకుమాను హనుమయ్యగారు, నర్సారావుపేట.
- 12 తంగెడ నరసింహారావుగారు, కరణం, మొర్లంపాడు.
- 13 చెన్నూరు రామంగారావు దేశపాండ్యగారు, పెదవీడు.
- 14 వాసిరెడ్డి వెంకటయ్యగారు చెన్నబ్రాంలు.
- 15 వెలుగూరి పిచ్చయ్యగారు, కొడమగుండ్ల.
- 16 తుమురుగోటి నరసింహారావుగారు, తిరుమలగిరి.
- 17 గొల్లపూడి వేంకటసుబ్బారావుగారు, వాల్మీకిబద్దర్లు, ఏజంటు
నర్సారావుపేట.
- 18 చెందుకూరి బ్రహ్మాదీక్షితులుగారు గుంటూరు.